

**Euroopan unionin
neuvosto**

**Bryssel, 9. kesäkuuta 2022
(OR. fr)**

9923/22

**SOC 367
EMPL 247**

ILMOITUS

Lähtettäjä: Puheenjohtajavaltio

Vastaanottaja: Valtuuskunnat

Asia: Ukrainasta siirtymään joutuneiden henkilöiden tilapäistä suojelua koskevat sosiaaliset toimenpiteet
– Puheenjohtajavaltion ilmoitus

Valtuuskunnille toimitetaan oheisena puheenjohtajavaltion valmisteluasiakirja asiakohdassa mainitusta aiheesta (TSTK-neuvostossa) 16. kesäkuuta 2022 käytävää lounaskeskustelua varten.

TSTK-neuvosto (työllisyys ja sosiaaliasiat)

Luxemburg, 16. kesäkuuta 2022

Ukrainasta siirtymään joutuneiden henkilöiden tilapäistä suojelua koskevat sosiaaliset toimenpiteet

Euroopan unioni ja sen jäsenvaltiot ovat Venäjän Ukrainaa vastaan kohdistaman hyökkäyksen alusta lähtien toteuttaneet täysimääräisesti toimia, jotka ovat oikeassa suhteessa kyseisten olosuhteiden vakavuuteen. Eurooppa-neuvosto on tuominnut hyökkäyksen mitä jyrkimmin 24. helmikuuta 2022 lähtien ja kehottanut toteuttamaan nopeita ja konkreettisia toimia¹.

Euroopan unioni on myös reagoinut vahvasti Venäjän vastaisilla toimenpiteillä ja pakotteilla, ja jäsenvaltiot ovat osoittaneet solidaarisuutta yli kuuden miljoonan sotaa pakenevan henkilön, joista 90 prosenttia on naisia ja lapsia, vastaanottamisessa. Yli 3,5 miljoonaa ihmistä on vastaanotettu Puolassa tai kulkeneet Puolan kautta. YK:n pakolaisasiain päävaltuutettu arvioi, että 2,1 miljoonaa ukrainalaista on palannut Ukrainaan. Raja-alueiden pakolaisvirrat ovat nyt vakautumassa², ja Ukrainaan on 10. toukokuuta jälkeen palannut enemmän ihmisiä kuin sieltä on tullut EU:hun. Rajanylitysten määrät ovat nyt verrattavissa aiempien vuosien määriin.

¹ Asiak. 1/22.

² YK:n pakolaisasiain päävaltuutetun mukaan arviolta yli 2,1 miljoonaa ukrainalaista on jo palannut Ukrainaan 24. helmikuuta 2022 jälkeen (<https://data.unhcr.org/fr/situations/ukraine>).

Toteutetut aloitteet

Euroopan unionin neuvosto sopi 3. maaliskuuta yksimielisesti, että tilapäisen suojelun antamisesta siirtymään joutuneiden henkilöiden joukoittaisen maahantulon tilanteissa annetussa vuoden 2001 direktiivissä³ säädetty järjestely käynnistetään välittömästi. Tilapäistä suojelua saavalle annetaan välitöntä suojelua ja oikeuksia, joihin kuuluvat oleskeluoikeus, pääsy työmarkkinoille, asunnon saanti, sosiaaliturva, sairaanhoito, lasten pääsy koulutukseen, ilman huoltajaa olevien alaikäisten oikeus lailliseen holhoojaan ja oikeus toimeentuloon. Euroopan komissio valmistelee parhaillaan käytännön ohjeita työmarkkinoille pääsystä, koulutuksesta ja ammatillisesta koulutuksesta ja aikuiskoulutuksesta annettavan tiedonannon muodossa.

Kyseisen järjestelmän selventämiseksi ja jäsenvaltioiden tukemiseksi parhaalla mahdollisella tavalla Euroopan komissio antoi 23. maaliskuuta tiedonannon tilapäisen suojelun täytäntöönpanoa koskevista toimintaohjeista⁴. Tiedonannossa annetaan ohjeita direktiivin soveltamisalasta sekä siitä, miten suhtaudutaan lapsiin, erityisesti yksin maahan tuleviin alaikäisiin. Ohjeissa käsitellään myös vapaata liikkuvuutta, rekisteröintiä ja tiedottamista. Lisäksi perustettiin solidaarisuusfoorumi koordinoimaan jäsenvaltioiden operatiivisia toimia ja helpottamaan asiaankuuluvien EU:n välineiden käyttöönottoa.

³ Direktiivi 2001/55/EY.

⁴ Asiak. 7439/22.

Yksi jäsenvaltioiden yhteisistä prioriteeteista on ukrainalaisten pakolaisten auttaminen kotoutumaan jäsenvaltioihin ja erityisesti työelämään. Tätä varten EU on ottanut käyttöön varoja⁵, helpottanut ammattipätevyyden tunnustamista ja taannut pääsyn ammatilliseen koulutukseen⁶ helpottaakseen pakolaisten pääsyä työmarkkinoille sen jäsenvaltion yritysten tarpeiden mukaan, johon he ovat asettautuneet, kuten tilapäistä suojelua koskevassa direktiivissä säädetään.

Tilapäisen suojelun piiriin on sen aktivoinnin jälkeen rekisteröity 2,8 miljoonaa ihmistä.

Samoihin aikoihin kun järjestelmä otettiin käyttöön komissio vahvisti sitoutumisensa siirtymään joutuneeseen Ukrainan väestöön 8. maaliskuuta antamallaan tiedonannolla Euroopan solidaarisuudesta pakolaisia ja Ukrainan sotaa pakenevia kohtaan⁷. Euroopan unioni pyrkii myös ottamaan käyttöön erilaisia varoja Ukrainan rahoitustarpeiden täyttämiseksi ja maan jälleenrakentamisen valmistelemiseksi⁸⁹.

⁵ Koheesiopoliittisen tukitoimen Euroopan pakolaisten auttamiseksi (CARE-tukitoimi) yhteydessä voimassa oleviin asetuksiin tehdyissä muutoksissa keskityttiin antamaan jäsenvaltioille enemmän joustovaraa, jotta ne voivat ottaa nopeasti käyttöön ohjelmakaudella 2014–2020 käyttämättä jääneitä varoja, erityisesti Euroopan sosiaalirahastosta (ESR).

⁶ Esimerkiksi 5. huhtikuuta 2022 annettu suositus EU 2022/554 Venäjän hyökkäyksen vuoksi Ukrainasta pakenevien henkilöiden tutkintojen tunnustamisesta ja komission tiedonanto osajien houkuttelemisesta EU:hun (ST 8556/22).

⁷ Asiak. 7027/22.

⁸ Muutettu ehdotus asetuksen (EU) N:o 1303/2013 ja asetuksen (EU) N:o 223/2014 muuttamisesta siltä osin kuin on kyse REACT-EU-määrärahoista myönnettävien ennakkomaksujen korottamisesta.

⁹ Komission 18. toukokuuta 2022 antama tiedonanto Ukrainan hätäavusta ja jälleenrakennuksesta (COM (2022) 233 final).

Näiden toimenpiteiden jatkotoimena 28. maaliskuuta pidetyssä sisäministerien ylimääräisessä kokouksessa esiteltiin EU:n tuen etenemissuunnitelma eli kymmenkohtainen suunnitelma, jonka tavoitteena on vahvistaa konfliktialueelta pakenevien ihmisten vastaanoton koordinoitua Euroopassa.

Haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden vastaanottoa ja suojelua koskevat toimenpiteet

Pakolaistulva altistaa konfliktia pakenevat ihmiset, jotka ovat pääosin yksin tai lasten kanssa matkaavia naisia, vakaville uhille, jotka liittyvät ihmiskauppaan, laittomiin adoptioihin, seksuaaliseen hyväksikäyttöön ja raiskauksiin. Tässä yhteydessä kaikkein perustavanlaatuisimpien sosiaalisten oikeuksien puolustamisesta tulee sekä velvollisuus että haaste kaikille jäsenvaltioille, joilla on velvollisuus suojella heikoimmassa asemassa olevia väestöryhmiä, erityisesti lapsia ja ilman huoltajaa olevia alaikäisiä, vanhuksia, vammaisia henkilöitä ja romaniväestöä.

Euroopan solidaarisuusfoorumi on tässä yhteydessä hyväksynyt suunnitelman ihmiskaupan torjumiseksi. Siinä vahvistetaan EU:n ja jäsenvaltioiden tason suuntaviivat ihmiskaupan ehkäisemiseksi ja torjumiseksi mutta myös ihmiskaupan uhrien tunnistamiseksi, tukemiseksi ja suojelemiseksi. Komissio ilmoitti 13. toukokuuta, että YK:n väestöohjelmarahastoa (UNFPA) tukevalle erityishankkeelle myönnetään 1,5 miljoona euroa tarkoituksena auttaa naisia ja tyttöjä Ukrainassa tarjoamalla heille seksuaali- ja lisääntymisterveyspalveluja.

Jäsenvaltioilla on kuitenkin edelleen merkittäviä haasteita ehkäistä ja torjua erityisesti naisiin ja tyttöihin kohdistuvan hyväksikäytön ja väkivallan riskejä ja varmistaa seksuaalisen väkivallan ja raiskauksen uhreille riittävä seksuaali- ja lisääntymisoikeuksiin liittyvä lääketieteellinen tuki.

Eurooppa-neuvosto vahvisti viimeisimmässä ylimääräisessä kokouksessaan 30. toukokuuta tukevansa Ukrainaa ja olevansa edelleen sitoutunut ottamaan pakolaisia vastaan ja tarjoamaan heille turvaa, myös auttamalla naapurimaita¹⁰.

Lasten osalta Euroopan komissio kehotti jo maaliskuussa 2022 jäsenvaltioita ottamaan huomioon ukrainalaisten pakolaislasten erityistilanteen eurooppalaista lapsitakuuta koskevissa kansallisissa täytäntöönpanosuunnitelmissaan. Lasten oikeuksia koskevasta EU:n strategiasta 9. kesäkuuta 2022 antamissaan päätelmissä neuvosto keskittyi erityisesti hätä- ja kriisitilanteissa lapsiin kohdistuviin erityisriskeihin ja -toimenpiteisiin.

Ukraina on myös kehottanut monia jäsenvaltioita allekirjoittamaan yhteistyöpöytäkirjan, joka koskee sotilaallisten toimien ja aseellisten konfliktien vuoksi tilapäisesti siirtymään joutuneiden lasten sosiaalista suojelua. Jäsenvaltiot koordinoivat toimiaan sekä kansallisella tasolla Euroopan komission ehdottamien suuntaviivojen pohjalta että täydentävästi unionin tasolla. Käsiteltävänä onkin parhaillaan ehdotus neuvoston poliittiseksi kannaksi, jossa viitataan erityisesti sovellettaviin eurooppalaisiin ja kansainvälisiin välineisiin, joilla voidaan varmistaa tehokkaat puitteet ukrainalaisista lapsista huolehtimiseksi. Siinä kannustetaan erityisesti jäsenvaltioita vahvistamaan rajatylittävää yhteistyötään lasten hyväksi ja tarjoamaan heille heidän tarvitsemansa palvelut ja hoito maksutta.

Edellisen TSTK-neuvoston istunnossa 14. maaliskuuta käydyn keskustelun pohjalta puheenjohtajavaltio ehdottaa uutta keskustelua erilaisista kansallisella tasolla käyttöön otetuista käytännöistä, joilla varmistetaan Ukrainasta tulevien pakolaisten sosiaaliset oikeudet ja edistetään heidän täysimääräistä sopeutumistaan yhteiskuntaan.

¹⁰ Asiak. 21/22.

Ministereitä pyydetään näin ollen vastaamaan seuraaviin kysymyksiin:

- Mitä konkreettisia toimia maassanne on toteutettu Ukrainasta tulevien pakolaisten, erityisesti naisten ja lasten, vastaanottamisen helpottamiseksi tilapäistä suojelua koskevassa direktiivissä vahvistettujen sosiaalisten toimenpiteiden mukaisesti?
- Miten voidaan edistää pakolaisten, erityisesti naisten, pääsyä vastaanottavien jäsenvaltioiden työmarkkinoille ja pakolaisten sosiaalisten oikeuksien suojelua?
- Mitä muita aloitteita voitaisiin harkita kaikkein heikoimmassa asemassa olevien pakolaisten yhteiskuntaan integroitumisen edistämiseksi?